

Reflexions sobre l'expulsió d'alumnes a les Illes Balears

Marta Escoda

Jaume Font

RESUM

El present article analitza el procediment disciplinari —en concret, les expulsions— que s'aplica als centres docents de les Illes Balears. L'Institut per a la Convivència i l'Èxit Escolar de la Conselleria d'Educació, Universitat i Recerca, en les seves memòries anuals, indica que els centres treballen cada vegada millor la prevenció de la convivència, i que aquestes millores han tingut repercussions directes en certs aspectes com la minva de l'assetjament escolar. Tot i això, també és cert que any rere any es comptabilitzen un gran nombre d'expulsions i alumnes expulsats dels centres com a mesura disciplinària. Per aquest motiu, i amb l'objectiu de seguir millorant la convivència dels nostres centres, l'article argumenta i reflexiona sobre la necessitat d'un canvi metodològic pel que fa a les expulsions que s'hauria de concretar, també, en una modificació de la normativa que regula i permet l'actual procediment disciplinari: el Decret 121/2010, de 10 de desembre, pel qual s'estableixen els drets i els deures dels alumnes i les normes de convivència als centres docents no universitaris sostinguts amb fons públics de les Illes Balears.

RESUMEN

El presente artículo analiza el procedimiento disciplinario —en concreto, las expulsiones— que se aplica en los centros docentes de las Islas Baleares. El Institut per a la Convivència i l'Èxit Escolar de la Conselleria d'Educació, Universitat i Recerca, en sus memorias anuales, indica que los centros trabajan cada vez mejor respecto a la prevención de la convivencia. Estas mejoras han tenido repercusiones directas en ciertos aspectos, como una bajada del acoso escolar. Sin embargo, también es cierto que año tras año se contabilizan un gran número de expulsiones y alumnos expulsados de los centros como medida disciplinaria. Por este motivo, y con el objetivo de seguir mejorando la convivencia de nuestros centros, el artículo argumenta y reflexiona sobre la necesidad de un cambio metodológico en cuanto a las expulsiones, que debería concretarse, también, en una modificación de la normativa que regula y permite el actual procedimiento disciplinario: el Decreto 121/2010, de 10 de diciembre, por el que se establecen los derechos y deberes de los alumnos y las normas de convivencia en los centros docentes no universitarios sostenidos con fondos públicos de las Islas Baleares.

I. INTRODUCCIÓ

La primera pregunta que hauríem de fer-nos és: què necessiten els infants? I immediatament demanar-nos: com podem donar respostes a aquestes necessitats? Des d'aquí podem arribar a un lloc molt diferent que si començam demanant-nos: com puc aconseguir que els infants facin el que jo vull? (Khon, 1996).

L'etimologia de la paraula “expulsar” implica l'acció d'empènyer, llençar algú d'un interior a un exterior. Empènyer algú, llençar algú, demana una acció intencionada per fer algú o alguna cosa fora d'algun lloc, perquè hi fa nosa, perquè aquell lloc concret no està preparat per acollir-lo.

Aquesta acció d'expulsar afecta no només aquell que és fet fora d'un lloc concret, sinó també el benestar d'allà on ha estat expulsat, ja que aquell indret no ha estat capaç de configurar-se com el que havia de ser: un marc segur, que aculli, que abraçi, que doni un lloc a cadascú o a cada cosa.

Quan cada persona troba el seu lloc dins un sistema és quan el talent propi, el potencial propi, s'expandeix i permet motivar-se, donar més i interaccionar amb l'entorn d'una manera coordinada per aconseguir l'objectiu, el resultat esperat del sistema.

El sistema educatiu, el sistema escolar, entès com la xarxa de relacions que s'estableixen intencionadament per aconseguir aprenentatge, ha de tenir molt en compte que l'expulsió d'un dels seus components suposa un cert fracàs del funcionament del sistema i una experiència de refús i de malestar important per a l'element que ha estat expulsat.

L'expulsió és un fracàs referent al funcionament del sistema, dels òrgans que l'integren, perquè no ha sabut donar el lloc que li pertany a l'element expulsat. Sense aquest element que ha estat fet fora, el sistema mai no podrà acomplir l'objectiu per al qual va ser creat.

L'objectiu del sistema educatiu a través dels centres educatius és garantir el dret a l'educació bàsica de les persones entre sis i setze anys, independentment de les seves condicions i circumstàncies.

2. ORGANITZACIÓ DEL DRET A L'EDUCACIÓ COM A MÈTODE D'INCLUSIÓ

La Convenció dels drets de l'infant (1959), adoptada per l'Assemblea General de les Nacions Unides el 20 de novembre de 1989, indica que els infants, les persones menors d'edat, són subjectes de dret i que un d'aquests drets és el de l'educació bàsica. Per tant, l'educació no és un privilegi, un favor que el sistema fa a l'infant, sinó que és un dret que s'ha de satisfer. El sistema està al servei de la satisfacció d'aquest dret, que ja ningú no pot negar a cap persona menor d'edat. A més, ajuda a prendre mesures per encoratjar l'assistència regular a l'escola i reduir les taxes d'abandonament escolar (art. 28, l.e, Convenció dels drets de l'infant).

El dret a l'educació, que també està reconegut a l'article 27 de la Constitució espanyola, suposa que l'Estat ha de garantir-ne la satisfacció mitjançant una **programació general de l'ensenyament**, amb la participació col·lectiva de tots els sectors afectats i la creació de centres docents.

Així doncs, els centres docents són l'entorn on l'alumnat exerceix el seu dret a l'educació, independentment de les seves condicions i circumstàncies, en igualtat d'oportunitats per al ple desenvolupament de la seva personalitat mitjançant l'educació, la inclusió educativa, la igualtat de drets i oportunitats que ajudin a superar qualsevol discriminació i l'accessibilitat universal a l'educació, i que actuï com a element compensador de les desigualtats personals, culturals, econòmiques i socials, amb una atenció especial a aquelles que derivin de qualsevol tipus de discapacitat (art. l.b, LOE).

Aquest entorn on exercir el dret a l'educació, els **centres docents**, estan organitzats en òrgans de govern i en òrgans de coordinació docents, que són els encarregats de desenvolupar i organitzar tots els elements que determinen el procés d'aprenentatge (currículum), mitjançant el disseny d'**accions educatives intencionades** que produeixin aprenentatges, i de **plans i programes**

que organitzin i programin l'acollida de tothom que hi assisteixi per a exercir el seu dret a l'educació, amb la finalitat i l'objectiu últim del desenvolupament màxim de la seva personalitat mitjançant l'adquisició de nous aprenentatges.

Els centres docents, dotats d'autonomia pedagògica, organitzativa i de gestió, han de ser capaços de garantir el dret a l'educació de qualitat per a tothom.

Garanteixen aquest dret mitjançant el disseny d'un **projecte educatiu del centre** que n'ha de recollir els valors, els objectius, i les prioritats d'actuació. També incorpora la concreció dels currículums establerts, així com el tractament transversal en les àrees, matèries o mòduls de l'educació en valors i altres ensenyaments (art. 121, LOE).

Aquest projecte ha de tenir molt en compte les característiques de l'entorn social i cultural del centre i ha de recollir la forma d'atenció a la diversitat de l'alumnat i l'acció tutoritzadora, així com el **pla de convivència**, i haurà de respectar el principi de no-discriminació i d'inclusió educativa.

És important fer veure que els principis que han de regir el disseny d'aquest projecte educatiu són els de no-discriminació i el d'inclusió, un principi que també es repeteix a l'article 1 de la LOE quan es refereix al principi d'equitat, i assenyala la inclusió, no-exclusió i no-expulsió com a element afavoridor de la qualitat d'educació per a tothom.

Els centres han d'elaborar les seves propostes pedagògiques des de la consideració a l'**atenció a la diversitat** i l'accés a l'educació comuna de tot l'alumnat. Quan aquesta diversitat ho requereixi, s'adoptaran les mesures organitzatives i curriculars que siguin necessàries (art. 4, LOE).

El **reglament d'organització i funcionament** és el document institucional del centre en què es concreten les normes d'organització, participació i convivència que garanteixen els mecanismes afavoridors de l'exercici dels drets dels alumnes i dels seus deures, les estratègies de prevenció i gestió de conflictes, amb especial esment als processos de mediació escolar i de negociació d'acords educatius, així com les correccions que corresponguin per a les conductes que incompleixin les normes de convivència (art. 26, Decret 120/2010)

Així com l'etimologia de la paraula "expulsió" indica una acció intencionada de fer fora, l'etimologia de la paraula inclusió té a veure amb l'acció intencionada d'incorporar, inserir, introduir, fer lloc.

Inclusió entesa com l'acció intencionada que el sistema educatiu, mitjançant el disseny d'un projecte educatiu, amb tots els seus programes i plans i concrecions curriculars, du a terme per incorporar, inserir, introduir, fer lloc a tot l'alumnat en l'exercici del seu dret a l'educació, dins el grup classe concret, la tutoria concreta, que esdevé la concreció i l'entorn d'aprenentatge concret on l'alumnat exercirà el seu dret a l'educació mitjançant l'adquisició d'aprenentatges nous.

Un apunt afegit que pot ajudar a crear un imaginari que ajudi a saber de quina manera s'ha de garantir el dret al desenvolupament màxim de la personalitat és el fet que tant *inclusió* com *expulsió* són paraules de gènere femení. Al gènere femení s'ha associat tradicionalment la perspectiva de

cura. Tant la inclusió com l'exclusió, aquesta acció intencionada per fer fora o per incorporar, ha d'estar guiada sempre per la perspectiva de cura, de restauració, de renovació.

Tant l'article 124 de la LOE com el Decret 121/2010 assenyalen que les mesures correctores tindran sempre un caràcter educatiu i recuperador, hauran de garantir el respecte als drets de la resta d'alumnes i cercaran millorar les relacions de tots els membres de la comunitat educativa. El Decret 121/2010 explicita la mediació i la negociació d'acords educatius com a estratègies de prevenció i gestió de conflictes.

Als centres docents, els òrgans de govern i els òrgans docents són els encarregats de programar i dissenyar totes les accions educatives, així com els programes i serveis que es duren a terme al centre. Són ells els qui, amb el disseny de les diferents accions educatives i programes, han d'articular intencionadament, programar, com es farà aquesta acció intencionada d'incloure-hi tothom.

La funció docent du implícita la funció orientadora i tutoritzadora de l'alumnat, i ha de ser exercida en equip docent (art. 55, Decret 120/2002, art. 91, LOE). L'equip docent, format per tots els docents que intervenen en un mateix grup classe o tutoria, és l'encarregat de dissenyar accions de cura intencionades que permetin a cada alumne ser present, participar i progressar dins el grup.

L'article 8 del Decret 34/2015, de **currículum de l'educació secundària obligatòria**, quan parla del procés d'aprenentatge i atenció personalitzada, proposa nou estratègies concretes d'actuació per **programar accions intencionades d'inclusió**, entre les quals cal destacar:

1. Les propostes pedagògiques s'han d'elaborar des de la consideració de l'atenció a la diversitat.
2. La tutoria i l'orientació educativa, acadèmica i professional, que formen part de la funció docent, han de tenir una consideració especial en tota acció educativa.
3. Cada grup d'alumnes ha de tenir un professor tutor.
4. L'acció tutoritzadora és responsabilitat del conjunt dels professors que imparteixen docència a un mateix grup d'alumnes.
5. Els equips docents han de col·laborar per prevenir els problemes d'aprenentatge i de convivència que puguin presentar-se, i han de compartir tota la informació que sigui necessària per treballar de manera coordinada en el compliment de les seves funcions. Amb aquesta finalitat s'han de planificar, dins el període de permanència dels professors al centre, uns horaris específics per a les reunions de coordinació.
6. L'acció tutoritzadora ha de contribuir al desenvolupament d'una dinàmica positiva en el grup classe i a la implicació dels alumnes i les seves famílies en el funcionament del centre, i ha d'emmarcar el conjunt d'actuacions que tenen lloc en un centre educatiu, amb la integració de les funcions del tutor i les actuacions d'altres professionals i organitzacions.

7. L'equip directiu ha de garantir que el tutor impartirà docència a tot el grup d'alumnes del qual exerceix la tutoria.
8. S'ha de promoure el desenvolupament de fórmules de tutoria compartida i personalitzada que possibilitin un assessorament individualitzat i estable al llarg de l'etapa.

En el Decret 39/2011, on es regula l'**atenció a la diversitat**, es regula que l'actuació educativa, amb referència a l'atenció a la diversitat, ha d'afavorir la inclusió escolar i social. Les actuacions han de tenir com a referents essencials la necessària normalització de les diferències en el context de l'aula i el centre, el respecte a aquestes diferències i l'èmfasi en la superació dels obstacles, en l'organització del centre. La resposta educativa a les necessitats dels alumnes requereix una flexibilitat en la proposta de modalitats organitzatives, ha d'estar inclosa en el currículum. A l'hora de desenvolupar el currículum, els centres han d'afavorir el tractament de la diversitat i han de tenir present la pluralitat que s'aprecia a l'aula.

L'acció educativa que vulgui atendre la diversitat s'ha de basar en la reflexió conjunta i en la col·laboració entre el professorat —també amb les famílies—, ha d'integrar els recursos que li ofereix l'entorn i al mateix temps ha d'obrir-se i oferir-se a les institucions, famílies i associacions per enriquir-se mútuament.

3. REGULACIÓ DEL PROCEDIMENT DISCIPLINARI SEGONS EL DECRET 121/2010

El Decret 121/2010, de 10 de desembre, pel qual s'estableixen els drets i els deures dels alumnes i les normes de convivència als centres docents no universitaris sostinguts amb fons públics de les Illes Balears, indica al preàmbul que, a partir del reconeixement dels drets i els deures dels alumnes, correspon a tota la comunitat educativa la millora de la convivència escolar. Aquest decret *“regula els drets i els deures de l'alumnat, el disseny bàsic dels plans i les comissions de convivència que tots els centres docents sostinguts amb fons públics han de tenir, així com els trets que defineixen les estratègies bàsiques de prevenció de conflictes, com poden ser la mediació i la negociació d'acords educatius. Això, unit a l'existència de l'Institut per a la Convivència i l'Èxit Escolar de les Illes Balears, ha de servir per impulsar decididament la millora del desenvolupament de l'activitat escolar, tant pel que fa a l'èxit acadèmic com al clima de convivència dins els centres.”*

Els centres han d'impulsar la convivència a través de propostes específiques per concretar les competències socioemocionals en la pràctica educativa, així com facilitar la formació dirigida a tota la comunitat escolar per desenvolupar actituds i adquirir habilitats comunicatives, i també implantar estratègies per a la prevenció i gestió positiva dels conflictes (art. 3.4, Decret 121/2010).

Per altra banda, la memòria anual del centre ha d'incloure, en un apartat específic, l'avaluació i la valoració que es fa de les actuacions previstes en la programació general anual dirigides a millorar determinats aspectes de la convivència al centre (art. 27.6).

A l'hora de corregir els incompliments, s'han de tenir en compte els aspectes previstos en el títol V, article 44.2, sobre el procediment disciplinari:

- a) No es pot privar els alumnes d'exercir el dret a l'educació [...].
- b) No poden imposar-se correccions contràries a la integritat física ni a la dignitat personal [...].
- c) Les mesures correctores han de ser proporcionals a la conducta de l'alumne i, sempre que sigui possible, han d'estar relacionades amb l'incompliment que tracten de corregir.
- d) Les mesures correctores han de tenir com a objectius prioritaris:
 - Millorar el procés educatiu de l'alumne i, en particular, el seu comportament [...] i restablir les relacions entre els membres de la comunitat educativa afectats per aquests incompliments.
 - Reparar els danys causats i, en especial, protegir-ne les víctimes o restituir-los els danys.

Per altra banda, respecte el procediment disciplinari, el Decret 121/2010 obliga els centres a estudiar i proposar, abans d'incoar un expedient disciplinari, la **resolució per conformitat** de l'alumne o de l'alumna. Això significa que es poden aplicar totes les mesures de correcció, excepte el canvi definitiu del centre, a través de la resolució per conformitat de l'alumne o de l'alumna i, si és menor d'edat, del seu pare, mare o representant legal. És a dir, el director o directora del centre té l'obligació de proposar la possibilitat de resoldre el procediment per conformitat, que ha de contenir el reconeixement per part de l'alumne o alumna dels fets o conductes mereixedors de correcció i, *"si és el cas, la petició de disculpes, el compromís de reparar els danys causats i la voluntat de respectar les normes de convivència del centre. S'hi han de fer constar també les mesures educatives de correcció acordades, que s'han de signar i aplicar en aplicar en els termes en què es redactin, sense que l'alumne o els seus pares o representats legals puguin impugnar la conformitat lliurement acceptada"* (art. 62, Decret 121/2010). Com s'ha dit, s'exclou d'aquest procediment la correcció de canvi de centre, la qual, per ser imposada, requereix sempre la instrucció del procediment disciplinari. El Decret 121/2010 no exclou l'expulsió del centre per conformitat; de fet, la fomenta, un fet que provoca l'acceptació dels representants legals i del sistema educatiu.

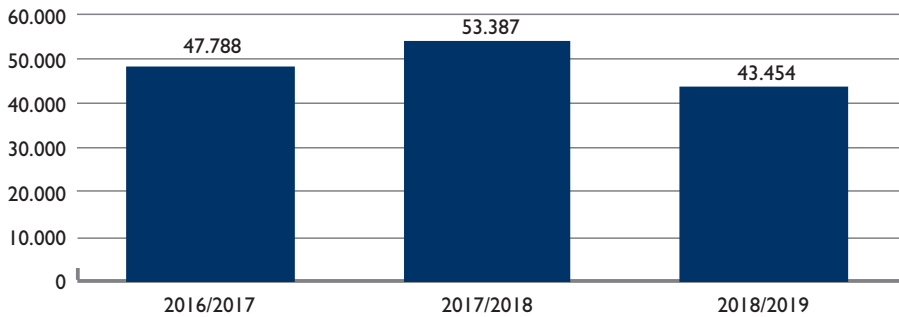
4. DADES SOBRE EL PROCEDIMENT DISCIPLINARI A LES ILLES BALEARS

L'Institut per a la Convivència i l'Èxit Escolar de les Illes Balears (a partir d'ara, Convivèxit) té com a principals funcions: 1. Actuar com a òrgan permanent de recollida d'informació sobre la convivència escolar i promoure la investigació sobre diferents corrents i tendències. 2. Analitzar la informació recollida sobre la convivència en els centres educatius de les Illes Balears i proposar els corresponents plans d'actuació. 3. Proposar, a partir de les dades recollides, actuacions concretes i susceptibles d'aplicació, [...] (Decret 10/2008).

El Convivèxit avalua cada any el procediment disciplinari seguit als centres docents. Aquesta informació es comptabilitza a partir de les dades quantitatives reflectides a les memòries de convivència anuals dels centres, que es remeten al Convivèxit a través del GESTIB.

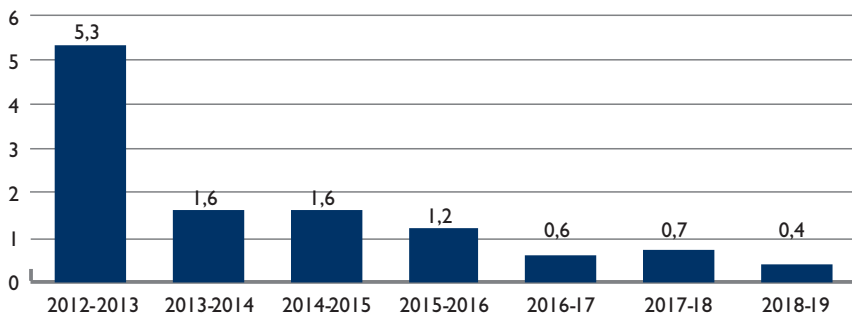
Les dades referents al curs 2018-19 referents al procediment disciplinari són les següents:

GRÀFIC 1: NOMBRE D'AMONESTACIONS A ALUMNES REALITZADES DES DELS CENTRES (2017-2019)

El nombre total d'amonestacions realitzades pels centres educatius de les Illes Balears el darrer curs escolar és de 43.454, un percentatge inferior als cursos anteriors (18,6% menys que el curs 2017-2018 i un 9% menys que el curs 2016-2017).

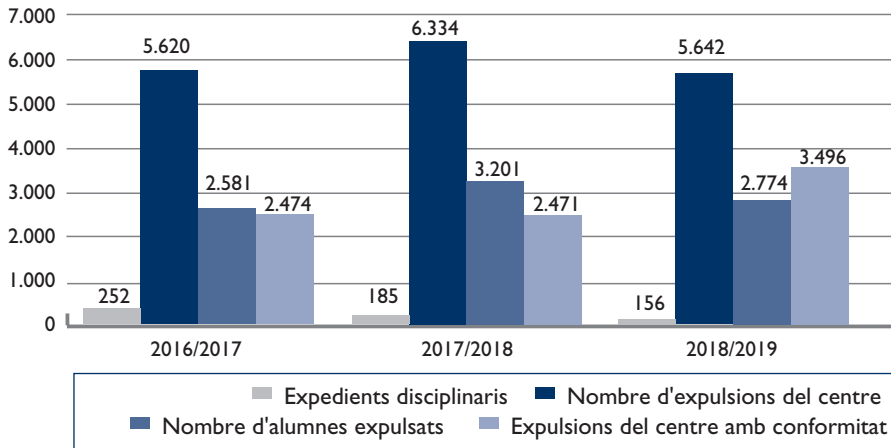
GRÀFIC 2: EVOLUCIÓ DE LA MITJANA D'EXPEDIENTS DISCIPLINARIS INCOATS PER CENTRE

El curs escolar 2018-2019 es varen resoldre 156 expedients disciplinaris d'entre 368 centres, que representen una mitjana de 0,42 expedients disciplinaris per centre. Com es pot veure al gràfic núm. 2, destaca una minva progressiva, des del curs 2012-2013, del nombre d'expedients disciplinaris incoats en els centres. Tenint en compte que els procediments disciplinaris a través de l'obertura de la instrucció i resolució d'un expedient disciplinari cerquen tractar de manera garantista l'alumne

o l'alumna protagonista de la conducta recriminable, i que la majoria d'expedients disciplinaris es resolen habitualment amb una expulsió del centre, és important reflexionar sobre la importància de repensar el procés que se segueix a l'hora de privar un alumne o una alumna del seu dret a l'educació.

GRÀFIC 3: NOMBRE D'EXPEDIENTS DISCIPLINARIS I EXPULSIONS DELS CENTRES (2017-2019)

El curs 2018-2019, amb **5.642 expulsions**, s'ha comptabilitzat una baixada d'expulsions dels centres respecte al curs anterior. Aquesta xifra suposa un 10,9% menys que el curs 2017-2018 (692 expulsions menys) i una pujada del 0,4% respecte el curs 2016-2017 (22 expulsions més).

Així mateix, el nombre d'alumnes expulsats comptabilitzats el curs 2018-2019 és de 2.774, un 13% menys que el curs 2017-2018 i un 7% més que el curs 2016-2017.

Respecte a les expulsions del centre per conformitat, n'observam un augment significatiu respecte als cursos anteriors. El curs 2018-2019 hi hagué 3.496 expulsions per conformitat, un 41% més que el curs 2017-2018 i que el curs 2016-2017.

QUADRE 1. EXPULSIONS PER TIPUS DE CENTRES EL CURS 2018-2019

	Nre. de centres i d'alumnes	Expulsions del centre	Alumnes expulsats	Expulsions per conformitat	Expedients disciplinaris
Centres d'educació infantil	21 centres 1327 alumn.	0	0	0	0
Centres d'educació especial	1 centre 184 alumn.	2	2	2	0
Centres d'educació primària públics i centres integrats	183 centres 57.756 alumn.	166	102	113	7

	Nre. de centres i d'alumnes	Expulsions del centre	Alumnes expulsats	Expulsions per conformitat	Expedients disciplinaris
Centres concertats	63 centres 34.489 alumn.	621	390	460	23
Instituts d'educació secundària (IES)	62 centres 40.539 alumn.	4.832	2.266	2.900	126
Centres integrats d'FP	3 centres 593 alumn.	21 (18 del mateix centre)	14 (11 del mateix centre)	21 (18 del mateix centre)	0
Conservatoris	1 centre 274 alumn.	0	0	0	0
Centres d'educació per a adults (CEPA)	26 centres 12.868 alumn.	0	0	0	0
TOTAL	368 centres 148.030 alumnes	5.642	2.774	3.498	156

La majoria d'expulsions han tingut lloc als instituts públics d'educació secundària (4.832 expulsions), que corresponen a 2.266 alumnes. Un 5,6% d'alumnes o, el que és igual, un de cada 18 alumnes dels IES, ha estat expulsat com a mínim un cop durant el curs passat.

Els centres concertats, amb 621 expulsions i 390 alumnes expulsats, formen el segon grup que protagonitza les expulsions. S'ha de tenir en compte que aquests centres tenen matriculats alumnes de primària i secundària. En aquests centres, un 1,1% dels alumnes són expulsats.

Els centres de primària només han dut a terme 166 expulsions, amb 102 alumnes expulsats, que corresponen a un 0,17% de l'alumnat.

Els centres integrats de formació professional (CEFP) han oficialitzat 21 expulsions a 14 alumnes, però s'ha de tenir en compte que gairebé totes s'han fet al mateix centre. Un d'educació especial ha comptabilitzat dues expulsions de dos alumnes diferents. Els d'educació infantil, els d'educació per a adults i el Conservatori no han comptabilitzat cap expulsió.

5. CONCLUSIONS

En primer lloc, sabem que la **potenciació de la funció docent** exercida en equip és la millor eina preventiva i alhora apoderadora per als òrgans de govern i de coordinació dels centres docents, ja que crea les condicions per **acollir i donar lloc a tots els membres de la comunitat educativa**, independentment de les seves condicions i circumstàncies. Aquesta potenciació de la funció docent exercida en equip s'ha d'explicitar, pel que fa a les expulsions, a través de programes específics que afavoreixin la inclusió i, en el cas que hi hagi una expulsió, fer feina per tal que l'expulsió no sigui fora del centre sinó fora del grup classe, i acompanyar el retorn al grup de referència, al mateix temps que es fa una valoració de les necessitats concretes pel que fa a condicions i circumstàncies de l'alumnat.

Amb la finalitat de dissenyar accions educatives que afavoreixin la inclusió, s'han d'establir procediments i recursos necessaris per identificar les necessitats específiques dels alumnes tan aviat com sigui possible, amb l'ajut de personal amb la qualificació adequada. Així mateix, s'ha de facilitar la coordinació de tots els professionals que intervinguin en l'atenció als alumnes. A partir de la reflexió conjunta, els equips docents han de valorar les necessitats de l'alumnat a qui no es permet de ser present, participar i progressar d'una manera adequada en el procés d'aprenentatge, i articular i dinamitzar una resposta que n'afavoreixi la inclusió. En aquest sentit, és important la participació de la comunitat educativa. Hi ha exemples de propostes municipals (programa REFER de la Mancomunitat des Pla, entre altres) o espais de reflexió per reduir les expulsions (com el proposat per la Regidoria d'Educació de l'Ajuntament d'Inca), que han intentat donar una mà a la problemàtica de les expulsions, ja que afecta, en gran manera, l'entorn on està ubicat el centre educatiu.

En segon lloc, i analitzant les dades avaluades el darrer curs escolar, hem de destacar que el nombre d'amonestacions, expulsions i expedients disciplinaris baixa. Tot i aquesta minva, seguim constatant un **alt percentatge d'expulsions als centres públics de secundària**, que concentren el 85,64% del total de les expulsions de les Illes Balears, quan sols atenen el 27,16% de l'alumnat avaluat. Un dels aspectes que hem de seguir avaluant s'ha de centrar, precisament, en les diferències entre els diversos centres i per què als centres educatius públics de secundària s'expulsa més. S'ha de reflexionar sobre les diferències en els procediments disciplinaris, diferències de perfils d'alumnat atès, diferències en els models d'intervenció educativa, diferències en la visió que es té de l'alumnat i les famílies, etc.

També és necessari garantir que, quan un alumne és exclòs del centre, s'han esgotat totes les mesures educatives possibles, i s'ha de valorar si els centres expulsen per l'aplicació de sancions per faltes greument perjudicials a les normes de convivència, conductes contràries a les normes de convivència o reiteració de conductes no relacionades amb conductes greus. Així mateix, s'ha d'avaluar si l'expulsió té relació amb els fets protagonitzats, entenent que una expulsió sols s'hauria de produir en aquelles situacions en què és impossible contenir l'estudiant amb els mitjans del centre i que, per això, pot danyar-se a si mateix o els membres de la comunitat educativa.

En tercer lloc, i partint del dret a l'educació, hem de **reflexionar sobre les expulsions per conformitat**. Es necessita més reflexió i aprofundir en el procediment que se segueix als centres a l'hora d'aplicar aquesta mesura que exclou temporalment l'estudiant del centre. En cas que un centre hagi d'adoptar la mesura d'una expulsió, si es produeix aquesta situació, s'hauria de possibilitar el recurs de l'aplicació d'aquesta mesura per part de l'infant o adolescent i de les famílies; a més, s'hauria d'informar i tenir el vistiplau del Departament d'Inspecció Educativa, i s'hauria d'informar altres serveis comunitaris com serveis socials, protecció de menors, policies tutors i forces de seguretat de l'Estat, així com es fa amb altres protocols com el d'absentisme o amb la comunicació de situacions de desprotecció o maltractament a la infància.

Finalment, el projecte educatiu del centre hauria de concretar i programar la resposta a les dificultats de permanència de certs alumnes dins els seus grups respectius, ja que sempre existiran condicions i circumstàncies que dificultaran la presència, participació i progrés dins el grup. El model de programes és el més adequat per a prevenir, desenvolupar, apoderar i intervenir en equip.

És imprescindible donar suport als centres docents en la implementació i la posada en pràctica, a partir de la reflexió conjunta, d'aquelles estratègies metodològiques més efectives per gestionar la conducta de l'alumnat. El **model restauratiu** promou el desenvolupament de metodologies actives i participatives com el desenvolupament d'habilitats socials i emocionals, la cohesió de grup, la creació d'espais per donar veu a l'alumnat i el desenvolupament de polítiques preventives per minimitzar el risc d'expulsió. La clau consisteix a fer-ne un desplegament global; això implica fer un ús consistent d'una manera de pensar restaurativa en totes les aules i per part de tot l'equip educatiu; és a dir, l'adopció sistemàtica de la cultura i els valors que l'enfocament restauratiu proposa (Schmitz, 2018; Hopkins, 2019).

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Decret 10/2008, de 25 de gener, pel qual es crea l'Institut per a la Convivència i l'Èxit Escolar de les Illes Balears. BOIB núm. 15, de 31 de gener de 2008.

Decret 121/2010, de 10 de desembre, pel qual s'estableixen els drets i deures de l'alumnat i les normes de convivència als centres docents no universitaris sostinguts amb fons públics de les Illes Balears. BOIB núm. 187, de 23 de desembre de 2010.

Hopkins, B. (2019). *Pràctiques restauratives a l'aula. L'enfocament restauratiu en el teu dia a dia*. Palma: Institut per a la Convivència i l'Èxit Escolar.

Khon, A. (1996). *Beyond Discipline. From compliance to community*. Alexandria (Virginia, EUA): Association for Supervision and Curriculum Development.

Llei orgànica 8/2013, de 9 de desembre, per a la millora de la qualitat educativa. BOE núm. 295, de 10 de desembre de 2013.

Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació. BOE núm. 106, de 4 de maig de 2006.

Schmitz, J. (2018). *Prácticas restaurativas para la prevención y gestión de conflictos en el ámbito educativo. Guía de formación*. La Paz: progettomondo.mlal.